

Nakladatelství Maraton vydalo k vašemu životnímu jubileu autobiografickou novelu *Dvojitá kaple*. Přijměte, prosím, blahopřání od nás a dovoďte nám několik otázek. Jaký důvod vede autora k napsání autobiografie, co bylo tím rozhodujícím momentem pro vás?

Literární prvotiny mají skoro vždycky autobiografické rysy. Postavit se čelem k prostředí v němž vyrostl, zhodnotit je a vypořádat se s ním, potřebuje skoro každý mladý člověk na prahu dospělosti, má-li se stát sám sebou a nezůstat pasivně závislý na daných vzorech. Ve fungující rodině jsou rodiče pro dítě ti nejlepší, dokonalí lidé. V procesu dospívání a dozrávání, když už je pro vás přítomností okolní svět, se náhle objeví s radikální otázkou, jestli vaši rodiče skutečně žili ty mravní hodnoty, které vám vštěpovali. Tuto otázku jsem si ve *Dvojité kapli* položila i já. Vyrovnat se s ní ale předpokládá pochopit své rodiče jako normální, chybující lidi. A zbavíte-li je onoho nimbu dokonalosti, můžete svobodně přijmout hodnoty, které vám vštěpovali, jako své vlastní.

A začnete si jich i pro jejich nedostatky znovu vážit. Tak tomu bylo alespoň u mne. „Vstala a usmála se, jsou poslední slova *Dvojité kaple*.”

Jaký důvod jste měla k tomu psát svůj autobiografický text ve třetí a ne první osobě?

To je zajímavá otázka. Člověk tím získává od-

Alena Wagnerová, spisovatelka, orální historička a editorka, se narodila v Brně a od roku 1969 žije v Německu. Publikuje od šedesátých let, zejména sociologické studie, eseje a prózu. Píše česky i německy.

Je autorkou biografie Sidonie Nádherné (2010), české a evropské osobnosti, jejíž život se odehrával na pozadí první poloviny 20. století, jejího bratra Johannese (2014) pohybujícího se v okruhu Franze Kafky a české novinářky Mileny Jesenské (1996). Kniha V ohnisku nepokoje (2003) obohacuje kafrskou literaturu o pohled na spisovatelovu rodinu. V textu Co by dělal Čech v Alsasku? (2011) sleduje alsaskou stopu Jiřího Weila. Žena za socialismu (2017) je překladem sociologické monografie vydané původně v Německu. Dlouhodobě a systematicky se zabývá česko-německými vztahy. Připomeňme rozhovory s Němci a Čechy ze Sudet – Odsunuté vzpomínky (1993) a Neodsunuté vzpomínky (2001) – nebo publikaci o německých odpůrcích nacismu v Československu A zapomenutí vejdemo do dějin (2010). Vedle novely Dvojitá kaple vydala v roce 2019 cyklus povídek Cestou životem.

stup sám k sobě, stává se tak říkajíc osobou v příběhu a myslím, že je to příjemnější i pro čtenáře číst můj text jako příběh sám bez identifikace. Autor sice vypráví sám o sobě, ale automaticky se stává literární postavou. A zároveň je přitom vypravěčem příběhu. Ale on si každý literární text řekne, jak chce být vyprávěn. Ještě nikdy se mi nestalo, že bych při psaní změnila třetí osobu na první nebo opačně. V mé knize povídek *Cestou životem*, která také nedávno vyšla je ze čtrnácti povídek šest psáno v první osobě. A opět ta nejosobnější, nejtímnější. Značně opožděná vichřice patří k těm napsaným v osobě třetí.

Do povědomí veřejnosti jste se zapsala především jako kulturní publicistka a autorka, literátka. Kdy se u vás poprvé projevil zájem o literaturu, tak říkajíc psané slovo? Jaký vliv na to měli vaši rodiče?

Řekla bych, že to byl pohled na knihovnu v pracovně mého tatínka: tři velké zasklené skříně. Číst, vůbec žít kulturně bylo u nás v rodině samozřejmostí. A co mi rodiče ještě jako dítěti ke čtení doporučovali, leželo pod stromečkem nebo jsem to dostala k narozeninám. Myslím, že jednou z prvních knih z naší knihovny, v níž jsem listovala a prohlížela fotografie, protože jsem ještě neuměla číst, byly *Dějiny světa* H. G. Wellse, krásná, tlustá, tehdy velmi populární kniha.

A mimochodem, když jsme doma ve sklepě čekali na osvobození Brna četl nám tatínek Čapkovy Hovory s T. G. Masarykem.

Pohledem na tatínkovu knihovnu se mi otevíral svět, kultura, vědění. Když dnes ve své pracovně prohlížím knihy ve své knihovně – a jsou to skříně té kdysi tatínkovy – skoro si zoufám, že už je všechny nepřečtu.

Kteří autoři patřili k vašim oblíbeným a jak se měnila jejich skladba během vašeho dospívání?

Bude to jenom malý výběr. Tak ze svého rannějšího dětství si dodnes pamatuji čtyři díly příběhu černouška Pavího očka od Bohumily Sílové, pak dva díly o veverce Zrzečce od Josefa Zemana s krásnými ilustracemi Karla Svobinského a samozřejmě Babičku Boženy Němcové. Později to byla klasika, Poslední dnové Pompejí Bulwera Lyttona a Povídky z první a druhé kapsy Karla Čapka. Ráda jsem četla Viktora Dyka, lyriku Františka Halase a Karla Hynka Máchu. Ale velmi zásadním čtenářským zážitkem velké literatury, to mi bylo čtrnáct let, byl pro mne Josef Živitel Thomase Manna. A pak přišel na řadu Adalbert Stifter. Pro mé psaní byli jako učitelé moderní literatury důležití čtyři spisovatelé, Heinrich Böll, Jakub Deml, italská Natálie Ginzburgová a Anton Pavlovič Čechov. Ten mi zprostředkoval poznání, jak zcela adekvátní románu může být povídka, jako bodový zážeh světa v lyrické básni. A dnes si stále dokola čtu Hölderlina a vynikající Rilkovu prózu Zápisky Malte Lauridse Brigga, mimochodem v krásném českém překladu Josefa Suchého. A teď si uvědomuju, že jsem docela zapomněla na Thomase Bernharda a ty všechny velké Rusy od Tolstojce, Dostojevského po Platonova, Babela a další.

Když se dívám na rok vašeho narození, dospívala jste v padesátých letech. Co to znamenalo pro vás jako mladou intelektuálku, pro vaše publikační možnosti a začátky?

Ty se, řekla bych pro celou mou generaci, nebo alespoň pro ty, kteří nebyli ochotni se přizpůsobit tomu, co se žádalo, otevřely až začátkem šedesátých let, když se pomalu blížilo pražské jaro. Kulturně aktivní jsme byli v malých kroužcích a na univerzitě pořádali večery poezie i před tím. Ale duchovně jsme žili z třicátých let, stejně jako moji rodiče.

Moje první větší práce byly literární reportáže pro Plamen, a v roce 1968 jsme s Vladimírem Janovicem vydali jako knihu reportáž o odbojové organizaci Předvoj, jejímž členem byl i jeden z duchů pražského jara, filozof a reformní komunista Karel Kosík. A pak přijely tanky a byl konec. Já sama jsem v roce 1969 odešla legálně do Západního Německa, ale moje návštěvy doma za normalizace – to byla hrozná bolest, ten obrovský morální i duchovní úpadek republiky.

Jste autorkou několika biografii, Mileny Jesenské, Sidonie Náherné, jejího bratra Johannese a členů Kafkovy rodiny. Čím vás

tyto osobnosti zaujaly a kde jste sbírala materiály o jejich životech?

U pamětníků, pokud ještě nějací žili, ale hlavně v archivech a v jejich pozůstatosti. To je nádherná práce, když objevujete minulost a ona před vámi ožívá. A stejně krásné je, když můžete naslouchat pamětníkům. Z Kafkovy rodiny tehdy ještě žily dvě Kafkovy neteře, Marianne Steinerová a Věra Saudková. A já jsem vůbec ráda posluchačkou vyprávění druhých. A z mého naslouchání vzešly také tři orálně historické knihy rozhovorů se sudetskými Němci druhé generace, Čechy žijícími před válkou v Sudetech a sudetoněmeckých antifašistech, na nichž mi záleželo nejvíc, protože až do konce stáli na straně Československé republiky. Ale oč mi snad nejvíc jde jako česky i německy píšící autorce je obnovit v Německu i Evropě vědomí, že české země patří do Střední Evropy.

A na čem pracujete teď?

Jako editorka jsem vloni v Německu vydala velký výbor z fejetonů Mileny Jesenské a teď právě německy reportáže vynikajícího českého novináře Franty Kocourka o sárském plebiscitu v lednu 1935, jimž se Sársko rozhodlo pro návrat do tehdy už hitlerovského Německa. Naprosto nečekaně jsem je objevila v Peroutkově Přítomnosti, Pestrém týdnu a archivu Pražského rozhlasu. A česky pracuji na románu ve formě dopisu biskupa Antonína Podlahy Karlu Krausovi, v němž také jde o rodinu Náherných, kterou znal. Antonín Podlaha jako iniciátor dostavby svatovítské katedrály a jinými počiny je velkou a neobyčejnou osobností české historie, která se nám v neosobních úředních zprávách, informacích o jeho díle a posmrtných adoracích ztrácí jako člověk. A tohoto člověka – Antonína Podlahu – bych chtěla českým čtenářům představit a vrátit do povědomí. Ale to není všechno, co bych ještě chtěla napsat.

Otázky: Vladimír Šůva